

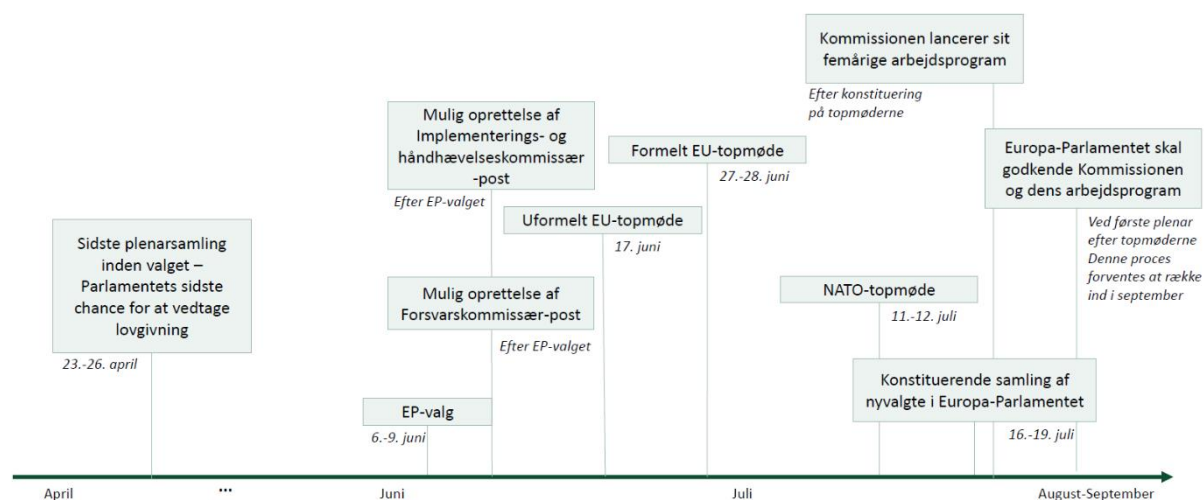
København d. 2.05.2024

UDVIKLINGEN I EU OG NATOS TOPPOSTKABALE

Dette notat kortlægger de begivenhedsrige måneder i midten af 2024, hvor Europa-Parlamentsvalget afgøres, en ny EU Kommission skal nedsættes og der skal vælges ny NATO-generalsekretær. Dette notat guider dig gennem de vigtigste processer, datoer og poster samt kommer med forsigtige gæt på hvordan toppostkabalens kan ende.

Efter Europa-Parlamentsvalgets afvikling d. 6.-9. juni 2024 følger nogle centrale måneder i europæisk politik, hvor en lang række topposter skal (gen)besættes. Det gælder bl.a. posten som formand for Kommissionen, Europa-Parlamentet og Det Europæiske Råd. Ligeledes skal der vælges en ny NATO-generalsekretær, som unægteligt også vil påvirke de internationale, politiske dynamikker. Endeligt skal de nye EU-parlamentarikere fordele udvalgsposter imellem sig, hvor det bliver afgørende, at Danmark sikrer sig repræsentation i de centrale udvalg. Nedenstående tidslinje illustrer de politiske processer og udpegelser.

TIDSLINJE OVER BESÆTNING AF TOPPOSTER I EU OG NATO

Europa-Parlamentsvalg 2024 – forskydninger i magtbalancen

Europa-Parlamentsvalget finder sted d. 6.-9. juni 2024. Her peger prognoserne for den forventede nye mandatfordeling på, at Europa-Parlamentet vil opleve en højredrejning. Det nuværende ledende flertal bestående af den konservative centrum-højre gruppe, EPP, den socialliberale centrumgruppe, Renew, og den socialdemokratiske centrum-venstre gruppe, S&D. Denne majoritet er ofte støttet af venstrefløjsgruppen Greens.

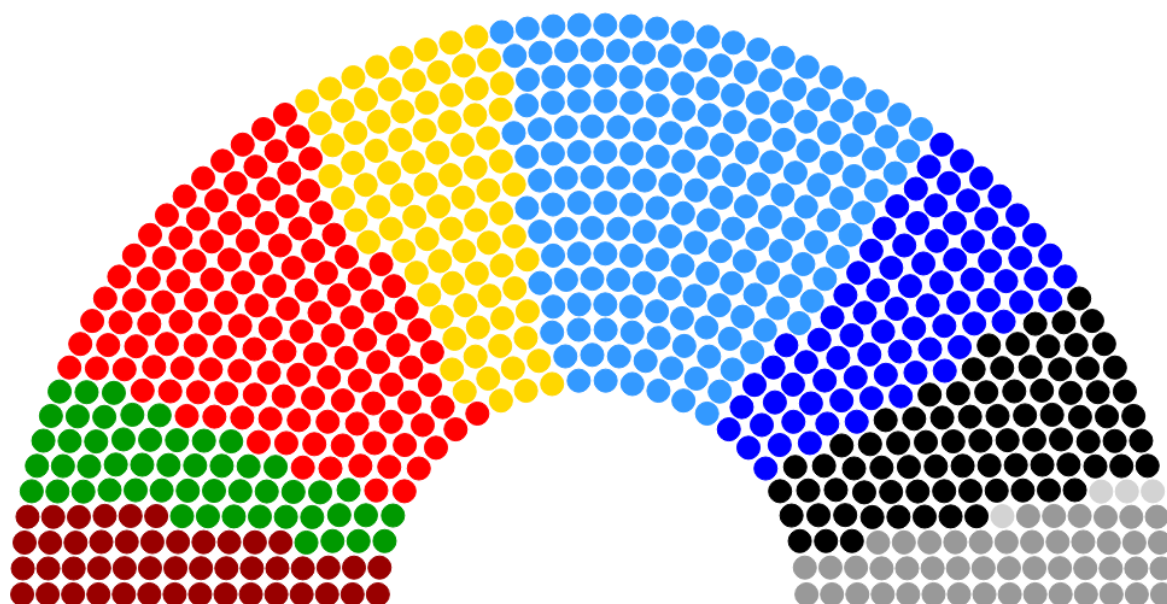
Både Renew, S&D og Greens ser i prognoserne ud til at få markant tilbagegang – hvilket flytter mandater fra venstrefløjen og midten af europæisk politik ud på højrefløjen. De tabte mandater lander hos de to højrefløjspartier, det konservative parti ECR og det euroskeptiske yderligtgående højrefløjsparti ID, som begge forventes markant fremgang. Denne forskydning i magtbalancen fra

centrum til centrum-højre i europæisk politik forventer vi naturligt vil påvirke både den politiske agenda for den næste valgperiode i EU (2024-2029), men også i høj grad påvirke besættelsen af toposter i EU og udvalgsposter mm. i Europa-Parlamentet.

I dag er ID gruppen de facto sat fuldstændigt udenfor indflydelse af den ledende centrum-koalition. ID-gruppen tildeles f.eks. ingen rapporteur-skaber eller udvalgsformandsposter, og dermed her partiet i dag ingen ledende poster. Med den forventede øget tilslutning til ID, bliver det svært at sætte det euroskeptiske parti helt uden for indflydelse. Det er dog stadig GRACEs analyse, at ID-gruppen ikke bliver en del af det nye ledende flertal.

Modsat kan det andet højrefløjsparti, det konservative ECR, blive kongemager-partiet efter valget, hvis partiet vælger at indgå et samarbejde med centumparterne, herunder særligt ved at stemme for at Ursula von der Leyen (spitzenkandidat¹ for EPP) kan opnå sin 2. valgperiode som kommissionsformand. Denne mulighed er dog udfordret af, at både Renew og S&D-gruppen har udtalt, at de ikke ser sig selv samarbejde med ECR.

I nedenstående ses et udpluk fra en valgprognose, hvor det illustreres hvor mange mandater de politiske grupper hver forventes at opnå ved valget:

European Parliament Group

	2019 election	March 2024 Projection	Change
● The Left group in the European Parliament - GUE/NGL (LEFT)	41	47	+6
● Group of the Greens/European Free Alliance (Greens/EFA)	74	52	-22
● Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament (S&D)	154	135	-19
● Renew Europe Group (RE)	108	87	-21
● Group of the European People's Party (Christian Democrats) (EPP)	182	184	+2
● European Conservatives and Reformists Group (ECR)	62	81	+19
● Identity and Democracy Group (ID)	73	82	+9
● Unaffiliated parties	0	4	+4
● Non-Inscrits (NI)	57	48	-9

Latest update by Europe Elects: 29 April 2024

Kilde: <https://europeelects.eu/ep2024/>

Efter Europa-Parlamentsvalget vil en konstituerende plenar-samling af de nyvalgte parlamentarikere finde sted d. 16.-19. juli 2024. Her skal ledelsen for Europa-Parlamentet udpeges, herunder udpegelsen

¹ Se nederst på denne side forklaring af spitzenkandidat-systemet

af formanden for Europa-Parlamentet, som forventes igen at gå til centrum-højrepartiet EPP, som det største parti i parlamentet. Kort tid efter, forventeligt ved det første og andet plenarmøde, vil Europa-Parlamentet skulle godkende Kommissionen og dets femårige arbejdsprogram for den nye periode. Det er en længerevarende proces, som forløber i juli-september.

Det foregår således, at der først skal stemmes om Kommissionsformanden. Det sker ved simpelt flertal, og efter Europa-Parlamentets implementering af den tyske **spitzenkandidat**-model, hvor den udpegede spitzenkandidat fra det parti som bliver størst efter valget, har serveretten til at pege på sin spitzenkandidat som Kommissionsformand. Dernæst udpeger medlemslandene sine kommissærer og Kommissionsformanden fordeler kommissærposterne imellem de udpegede kommissærer. Herefter skal hver enkel kommissærkandidat udspørges og endeligt godkendes af Europa-Parlamentet. Godkendes en kommissær ikke, skal medlemslandet indenfor en måned udpege en ny kommissærkandidat.²

Ursula von der Leyen genopstiller som Kommissionsformand

Tyske Ursula von der Leyen har siddet på Kommissionsformandsposten siden 2019, og har annonceret sit kandidatur til genvalg. Von der Leyen repræsenterer EPP, og er af sit parti genudpeget som spitzenkandidat og dermed som partiets officielle kommissionsformandskandidat. Opnår von der Leyen genvalg vil hun være den 4. kommissær til at lykkes med at opnå en 2. periode.

Ursula von der Leyen har flere udfordringer, som hun skal forholde sig til i sit kandidatur. Hun anses indenfor hendes eget parti, som en for midtersøgende og grøn profil. Det er for mange ikke i overensstemmelse med den højredrejning, som dele af EPP-gruppen ønsker at tage for at forebygge en vælgerblødning til højrefløjspartierne. Forsvar og sikkerhed ser i mange prognoser ud til at blive et centralt tema i valgkampen, og det spørgsmål skal hun kunne levere på. Som tidligere tysk forsvarsminister har von der Leyen dog også en troværdig forsvarsprofil. Balancen bliver derfor at styrke hendes forsvars- og sikkerhedspolitiske profil uden at give køb på sit grønne eftermæle fra denne valgperiode, hvor Green Deal og udmøntningen heraf må anses som at have været en kronjuvel.

Endeligt er det en udfordring, at den tidligere midtersøgende profil ikke nødvendigvis kan sikre et flertal, da den nuværende centrum-koalition med EPP, Renew og S&D-grupperne ikke er sikret et flertal. EPP bejler i øjeblikket til højrefløjspartiet ECR for støtte. Ursula von der Leyen holder sig tæt med den italienske regeringschef Giorgia Meloni, hvis parti, Brothers of Italy, leder ECR og kan levere von Der Leyen de nødvendige stemmer til et genvalg. Det er dog GRACE forventning, at partierne sammen vil opnå mere end 50% af stemmerne, som prognoserne ser ud nu.

Valg af formand for Det Europæiske Råd

Roller som formand for Det Europæiske Råd er en af de mest prominente topposter i EU, trods at rollen i sig selv ikke holder megen politisk magt, men snarere anses som en kransekagefigur. Her har belgieren Charles Michel (som repræsenterer centrum-gruppen Renew) siddet siden juni 2022, men det er usikkert, hvorvidt han opnår genvalg trods, at han genopstiller. Det skyldes, at Michel er en upopulær figur i EU, hvor særligt hans infight med kommissionsformand von der Leyen, og hans annoncering og senere tilbagetog på sit kandidatur som kandidat til Europa-Parlamentet og forsøg på at opnå Renew-gruppens spitzenkandidat-udnævnelse, har tiltrukket sig negativ opmærksomhed. Af støtter til Charles Michel er Frankrigs præsident Macron og Belgiens præsident de Croo, men blandt

² <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/20/how-are-the-commission-president-and-commissioners-appointed>

de øvrige medlemslande er der er et ønske om at finde en ny og stabil formand for Det Europæiske Råd.

Det er her værd at bemærke at rådsformanden i høj grad er en ceremoniel figur uden samme politiske slagkraft, som Kommissionsformanden eller formanden for Europa-Parlamentet. Rådsformanden er en relativt nyoprettet toppost, og er den daglige øverste leder af Rådet og fast mødeleder for Rådets møder mellem regeringscheferne. Således er det sandsynligt, at Det Europæiske Råd skal finde en ny formand efter valget, hvilket kan medføre to forskellige udfald:

- Charles Michel genvælges som formand. Det virker dog usandsynligt grundet hans popularitet og Renew-gruppens forventede dårlige valgresultat.
- En af de nuværende stats- eller regeringschefer blandt medlemslandene opstilles til valget som ny rådsformand. Det vil her være oplagt at udpege en socialdemokrat, da S&D-partiet ser ud til at fastholde sin plads som det 2. største parti efter valget.

Her nævnes Portugals Antonio Costa og Mette Frederiksen som en mulig kandidat. At Mette Frederiksen nævnes som kandidat skyldes en lang række faktorer; både hendes køn og hendes socialdemokratiske position. Der er lang række hensyn, som spiller ind, når EU's stats- og regeringschefer skal vælge topposter til EU-topmøderne d. 17. juni og 27.-28. juni 2024. For det første, har Ursula von der Leyen gjort det til sit projekt at sikre en kønsmæssig balance. Dernæst bør topposterne have en vis geografisk og politisk spredning, således alle topposter ikke besættes af personer fra samme region eller med samme partipolitiske baggrund. Disse kriterier krydser Mette Frederiksen på mange måder af, samtidigt med hun i EU har et driftssikkert image, trods at venstrefløjen og centrum-partierne ser hende som en yderligtgående figur indenfor migration- og asylpolitiske spørgsmål.

Dog har Mette Frederiksens kandidatur den udfordring, at det vil medføre en skæv geografisk balance, hvor topposterne fordeles for tungt mod de nordvestlige medlemslande. Costas kandidatur, som også må understreges at være favoritten i øjeblikket trods en truede personsag, sikrer derimod en bedre geografisk balance for von der Leyen med en central post til et sydeuropæisk land.

Som bekendt er det ikke omkostningsfrit for en statsminister at melde sit kandidatur til en europæisk toppost, da det kan koste den nationale støtte og troværdighed. Melder Mette Frederiksen sig på banen, vil oppositionen kritisere hende for ikke at respektere rollen som statsminister, hvorfor forventningen er, at Mette Frederiksen vil holde igen med udmeldinger herom indtil allersidste udkald.

Dan Jørgensen som mulig ny dansk kommissær

Det er GRACEs klare forventning, at SVM-regeringen vil udpege en kommissær fra egne rækker, hvorfor Margrethe Vestager ikke genudpeges for en 3. kommissærperiode. Det er forventningen, at den nuværende minister for udviklingsamarbejde og global klimapolitik, Dan Jørgensen (S), bliver valgt som kommissær³. Falder valget herpå, vil det medføre en ministerrokade i Danmark, eftersom der skal findes en afløser for hans ministerpost. Ligeledes forventes det, at der i 2025 vil blive udnævnt en europaminister op til det danske EU-formandskab i 2. halvår af 2025. Danmark vil sandsynligvis med udpegelsen af Dan Jørgensen gå efter at fastholde sin ledende vicekommissærpost ved at få Dan Jørgensen indsat som kommissær for grøn omstilling. Om dette lykkes er dog usikkert. Danmark har i denne periode haft en ledende post i Kommissionen under Margrethe Vestager, og er derfor som et

³ <https://www.dr.dk/nyheder/politik/ringberg-vestager-faar-nok-ikke-en-tur-mere-pilen-peg-er-paa-en-anden>

lille medlemsland ikke det naturlige førstevalg til endnu en toppost. Vælges Mette Frederiksen som Rådsformand, vil Dan Jørgensen afgjort få en mindre kommissærpost, det kunne f.eks. være som kommissær for energi. Dertil må det også nævnes, at den forventede spanske kommissisærkandidat, Teresa Ribera, bliver en hård konkurrent til posten som kommissær for Grøn Omstilling. Ribera kommer med flere års ministererfaring end Dan Jørgensen og er i dag vicestatsminister og minister for grøn omstilling i den spanske regering.

Sandsynlig oprettelse ny toppost som forsvarskommissær

I dag besidder spanske Josep Borrell (repræsenterer den socialdemokratiske S&D-gruppe) den prominente kommissærpost som 'Unionens højtstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik' foruden at være en af de ledende næstformænd i Kommissionen. Det forventes efter valget, at denne post udvides til at blive en kommissær for forsvar og sikkerhed. Det er en del af EPP-gruppens valgprogram, at partiet mener, at forsvarskommissærposten skal oprettes og slås sammen med den højtstående repræsentant for udenrigsanliggender. Denne ide har under valgkampen mødt opbakning fra flere partier.

Hvis udvidelsen af kommissærens ansvar forelægger, vil posten blive så magtfuld, at det er forventningen, at den vil blive besat af en statsleder. I så fald, vil valget formentlig falde på en statsleder, der er markant Rusland-kritisk, således den europæiske solidaritet med Ukraine fastholdes.

Mark Rutte som potentiel kommende NATO-generalsekretær

Den nuværende NATO-generalsekretær, norske Jens Stoltenberg, har siddet på posten siden 2014, hvor han overtog posten fra Anders Fogh Rasmussen. Typisk sidder generalsekretæren for en fireårig periode, hvor man kan genvælges til en yderligere 2. periode. Ekstraordinært fik Stoltenberg forlænget sit mandat indtil oktober 2024 grundet situationen med krigen i Ukraine, hvor det blev vurderet for usikkert, at skifte NATO generalsekretær indtil krigen stabiliserede sig⁴.

Det er forventningen, at der skal vælges en ny generalsekretær på NATO-topmødet d. 11. og 12. juli 2024. Her er forventningen, at den hollandske statsminister, Mark Rutte, opnår valg, da han i øjeblikket er kandidat, som der er stærkest konsensus bag; 20 medlemslande, herunder USA, har allerede har erklæret sin støtte til Rutte.⁵ Rutte har i forbindelse med sit kandidatur meddelt, at han efter 14 år som premierminister i Holland, ikke genopstiller til det hollandske parlamentsvalg i november 2024. Dog annoncerede den romanske præsident, Klaus Iohannis, d. 22. februar sit modkandidatur til Rutte. Iohannis har endnu ikke offentligt udtalt sig om sit kandidatur, men kilder tæt på NATO har udtalt, at Iohannis og en række østeuropæiske lande ikke mener, at Rutte er stærk nok Rusland-kritiker.⁶ Det er dog stadig GRACE's vurdering, at Rutte opnår valg.

Valget om NATO-generalsekretær er konsensusbaseret, hvor alle 31 medlemslande skal godkende kandidaten. I øjeblikket er der ingen andre kandidater, som har meldt deres kandidatur. Det må dog forventes at flere kandidater vil melde sig som NATO-topmødet i juli nærmer sig.

⁴ <https://www.altinget.dk/artikel/jens-stoltenborg-fortsaetter-som-natos-generalsekretaer>

⁵ <https://www.politico.com/news/2024/02/21/biden-backs-dutch-pm-mark-rutte-for-top-nato-job-00142554>

⁶ [NATO twist: Romania president seeks to challenge Rutte for top job – POLITICO](#)